

Solund kommune

Leikanger 12.11.2019

Dette brevet vert sendt på vegne av: Fjordane Friluftsråd, Sogn og Fjordane Turlag, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, Norsk Ornitologisk Foreining, og Forum for natur og friluftsliv Sogn og Fjordane.

Fråsegn til kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2020 - 2023

Vi viser til offentlig ettersyn av kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2020 - 2023, med frist for innspel innan 14.11.2019. Vi gir her felles innspel til planen. Tilvising til referansar er løyst fortløpande i teksten eller med fotnotar.

Forum for natur og friluftsliv Sogn og Fjordane (FNF) er eit samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjonar på fylkesnivå. Føremålet med FNF er å styrke arbeidet til organisasjonane med å ta vare på natur- og friluftslivsinteressene i dei enkelte fylka.

Hovudmålet i planen og handlingsprogrammet har fokus på anlegg og tilrettelegging for fysisk aktivitet. Vi ønsker å balansere føremålet betre, slik at friluftsliv i inngrepsfri natur og uorganiserte aktivitetar får like stor plass i planen som organisert aktivitet og anlegg.

Innleiingsvis viser vi til eit sitat frå organisasjonen «Norsk friluftsliv», om at «*natur er en grunnleggende forutsetning for utøvelse av friluftsliv. Å bevare verdifull natur og forvalte den på en bærekraftig måte er derfor en naturlig del av friluftslivet*»¹. FNF Sogn og Fjordane støttar denne utsegna, som ein grunnleggande føresetnad for friluftsliv og folkehelse, og

¹ <https://www.norskfriluftsliv.no/vimenerarealplanlegging/>

som det viktigaste og mest vesentlege tiltaket ein kan legge til rette for i ein kommunedelplan for friluftsliv.

Friluftslivsanlegg skal først og fremst vere universelt utforma, slik at dei særleg kan nyttast av personar med nedsett funksjonsevne, og at dei verkar inkluderande og integrerande. Vi snakkar her om «nærmiljøanlegg», slik dei er definert i planen, og utelet i vår fråsegn å kommentere alle andre anlegg knytt til trening eller konkurranse i den organiserte idretten. Der ein vel å legge til rette for universell utforming bør ein gjere det naturvenleg. Her viser vi til publikasjonen «Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv²», hos Miljødirektoratet.

Så går vi raskt over til dei omsyna vi ønsker å balansere. Planen nemner den statlege definisjonen av friluftsliv: «*Friluftsliv defineres som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse*»³. Miljødirektoratet ber oss legge merke til at naturopplevinga er eit viktig element i friluftslivet⁴, og det er her vi vil at Solund kommune skal styrke tiltaka knytt til friluftsliv i planen. Dei sekundære måla i planen, som til dømes eigenverdien av naturoppleving og sosialisering bør vere primærmål i ein plan for friluftsliv.

Vi saknar at føremålet for planen skal legge like stor vekt på tiltak som ikkje omhandlar anlegg eller spesiell tilrettelegging for friluftsliv. Det må med andre ord vere større vekt på naturen i seg sjølve, og at det er natur utan anna tilrettelegging enn at naturen er rett utanfor både bustader og institusjonar som skule, barnehage, arbeidsplassar, med vidare. Inngrepsfrie naturområde i nærmiljøet bør difor få større plass i ein temaplan for fysisk aktivitet og friluftsliv.

Her oppmodar vi også Solund kommune til å søke å påverke spelemiddelordninga hos Norsk Tipping, gjennom samarbeid med Stortinget, slik at overskotet frå speleverksemnda skal bli fordelt meir rettferdig mellom tiltak høvesvis for idrett og friluftsliv. Sidan det blir lagt så stor vekt på tilskot til anlegg, tolkar vi det slik at omsyn til ekte friluftsliv får svært liten plass i ein plan som dette.

Vidare viser vi til studien «Sosial ulikhet i helse: En norsk kunnskapsoversikt⁵», som syner at det er betydelege sosiale forskjellar i samfunnet. Friluftsliv i nærmiljøet vil bidra både til å utjamne dei nemnte sosiale forskjellane, og auka kvardagsaktiviteten. Vi ønsker å forsterke

² <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2019/mai-2019/naturvennlig-tilrettelegging-for-friluftsliv/>

³

<https://www.regjeringen.no/contentassets/9147361515a74ec8822c8dac5f43a95a/no/pdfs/stm201520160018000ddpdfs.pdf>

⁴ <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/friluftsliv/friluftsliv-i-arealplanlegging/>

⁵

<file:///C:/Users/ove/Downloads/Sosial%20ulikhet%20i%20helse%20En%20norsk%20kunnskapsoversikt.%20Ho vedrapport.pdf>

dette enda meir i ein revidert plan, og viser attende til vår kommentar om ein betre og meir rettferdig fordeling av spelemidlane mellom idrett og friluftsliv. Samstundes ønsker vi at kommunen får handlingsrom til velje å ta vare på naturgrunnet og legge til rette for naturopplevingar i inngrepsfri natur. Difor oppmodar vi Solund kommune til å sjå på ulike moglegheiter for å gjennomføre tiltak for at fleire plassar kan få vere inngrepsfrie og at mangfaldet i friluftslivet kan sikrast. Dette kan gjerast i samband med å etablere forpliktande samspel mellom kommunen, frivillige lag og organisasjonar, og næringslivet. Kanskje kan ein freiste å få delar av spelemidla øyremerkte til det naturlege ekte friluftslivet.

Born og unge treng tilgang til natur rett utanfor bustaden sin, også utanfor til dømes barnehagar og skular, og dei må få god tid og lov til å leike. I følgje ein studie utført av Margrete Skar med fleire⁶, blir sosiale faktorar relatert til tidspress vurdert som meir avgjerande barrierar enn miljøfaktorar som tilgjengelegheit. Med andre ord er det svært viktig at om born ikkje får lov til å leike i inngrepsfri natur fordi foreldra har lita tid, så kan frivillige lag og organisasjonar spele ei rolle her. Vi vil oppmoda foreldre til å tørre å sleppe borna sine inn i den inngrepsfrie naturen, framfor meir tilrettelegging og oppfølging.

Vi bør samarbeide om ei endring i korleis vi disponerer fritida til borna, og korleis vi bidreg til å skapa deira relasjon til fysisk aktivitet, friluftsliv og natur. Born bør få lære om berekraft gjennom sunne naturlege aktivitetar som kan vere tilgjengeleg rett utanfor døra, og som ikkje krev tilrettelagt areal eller spesielt utstyr, framfor meir fokus på aktivitetar på asfalt, i ballbingar og på kunstbanedekke. Difor kan involvering av foreldre vere eit tiltak for å endre fokus og tankegang hos dei vaksne, ved å flytte fokus frå anlegg og utstyr over til bruk av nærmiljø som hovudarena for fysisk aktivitet. Eit døme kan vere å etablere eit forum for læring og tradisjonell leik, og sosialt samvær på tvers av generasjonar. Det kan vere ein fin arena for kunnskapsformidling, styrking av fellesskap, og utvisking av forskjellar mellom samfunnsgrupper. Ein bør senke terskelen for innhald i aktivitetar. Uorganisert fellesleik som spark på boks, gøyemeleik og ball-leikar er gode døme på aktivitetar, som bør få fokus i planen.

Vi oppmodar Solund kommune til å inkludere konkrete føresegner, i denne delplanen, for korleis kunnskapsgrunnet frå kartlegging og verdsetting av friluftslivsområde skal verte inkludert i samfunnsdelen og arealdelen av kommuneplanen. Vi gjer merksam på at kommuneplanen sin samfunnsdel for Solund kommune 2020 – 2030 også er ute til høyring no, med høyringsfrist 6. desember 2019. Arbeidet med kartlegging og verdsetting av friluftslivsområde i Solund kommune er ferdig i denne omgang, og implementert i Naturbase hos Miljødirektoratet. Vi kan ikkje sjå at kartlegginga er omtalt i denne delplanen for friluftsliv. Mykje av arealet i Solund kommune er kartlagt som svært viktige eller viktige friluftslivsområde. Ein bør vurdere om noko av dette arealet skal sikrast statleg som

⁶ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14729679.2016.1140587?scroll=top&needAccess=true>

friluftslivsområde, om det er behov for tilrettelegging for tilgang til nokre av områda, og kva er viktig for at dei lokale natur- og friluftslivsverdiane ikkje skal bli forringa, med vidare.

Så vil vi gjere merksam på nokre setningar om «reiselivsnæringa» på side 11 i planen. «*For reiselivsnæringa vil ulike tilretteleggingar vere direkte infrastrukturtiltak og produkt som kan inngå i deira verdiskaping*». Vi oppmodar Solund kommune til å ha fokus på lokalbefolkninga sitt behov og planlegge for det, framfor turistar sitt behov. Vi meiner også at «reiselivsnæringa» ikkje skal vere eit punkt i denne temaplanen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, jfr. prosesskrava i plan- og bygningslova kapittel 11.

Denne kommunale temaplanen skal innehalde både handlingsprogram med prioriteringar og ein langsiktig plan. Vi har her lagt vekt på lågterskel friluftslivsaktivitetar i ekte inngrepsfri natur, som vi meiner bør få like stor plass i planen, som fokuset på anlegg, organiserte aktivitetar og idrett.

Difor vil vi til slutt her understreke betydninga av ei slik prioritering, ved å peike på behovet for å tenke annleis i planlegginga. I 1993 trådde konvensjonen om biologisk mangfald i kraft. Hovudmålet for 2020 var:

Effektiv og umiddelbar handling for å stanse tapet av biologisk mangfold for å sikre at økosystemene i 2020 er robuste og leverer livsviktige økosystemtjenester til folk, og derved bevarer klodens livsvariasjon og bidrar til menneskelig utvikling og velferd og til bekjempelse av fattigdom⁷.

Eit av delmåla understreka særleg rollen til lokalbefolkninga og deira lokale erfaringsbaserte kunnskap, for å bevare naturmangfaldet og økosystema. Den siste rapporten frå det internasjonale naturpanelet IPBES i 2019⁸ bekreftar at arealendringar, som fører til tap av biologisk mangfald og svekking av økosystema, framleis ikkje har vorte stogga. Naturpanelet hevdar at samfunns mål for 2030, og vidare, berre kan bli oppnådd gjennom transformative endringar på tvers av økonomiske, sosiale, politiske og teknologiske faktorar. Difor er det å legge til rette for fysisk aktivitet og friluftsliv i inngrepsfri natur det aller beste tiltaket i denne temaplanen.

⁷ <https://www.regjeringen.no/contentassets/2395e3d57fce400ab42e4aeb4417732c/t-1526.pdf>

⁸ https://www.ipbes.net/sites/default/files/downloads/spm_unedited_advance_for_posting_htn.pdf

Kort oppsummering

Leik, læring, aktivitet og friluftsliv i inngrepsfri natur bør få større plass i planen. Ein bør senke terskelen for innhald i aktivitetar. Uorganisert fellesleik som spark på boks og gøyemeleik er døme på gode aktivitetar, og ein bør involvere foreldre og frivillige lag og organisasjonar for å bruke nærmiljø som hovudarena for fysisk aktivitet. Det er den kortaste vegen til fysisk aktivitet og god folkehelse. Hovudmålet i konvensjonen om biologisk mangfald må bli prioritert.

Med venleg helsing for
Forum for natur og friluftsliv Sogn og Fjordane (FNF)

Elisabeth Dahle, fylkeskoordinator

Forum for natur og friluftsliv Sogn og Fjordane
Sognefjordvegen 40, 6863 Leikanger
Tel.: 480 20 532 Org.nr. 912 265 722
www.fnf-nett.no/sognogfjordane
sognogfjordane@fnf-nett.no